

DET ANTIAUTORITÆRE OPRØR I 1960'ERNE

Claus Levinsen marts 2006

Denne fremstilling beskriver den modkultur, der slår igennem i vestens højt industrialiserede lande i 1960'erne. Bevægelser som "The Beats", provobevægelsen, hippiebevægelsen og studenterbevægelsen kan man samle under ét og benævne "ungdomsoprøret". Materialet her handler ikke om selve musikken, men om de kulturelle, sociale og politiske strømninger musikken er en meget vigtig del af. Det er et redigeret uddrag af et universitetsspeciale om "Dansk pop- beat – og rockmusik 1957-1977" v. Ivan Hansen og Claus Levinsen, 1980.

Forløbere for ungdomsoprøret – The Beats

Det brud med samfundsnormerne som ungdomsoprøret udtrykker i livsholdning, i de kulturelle udtryk, ses allerede klart i den amerikanske litterære tendens, der betegnes "The Beat Generation" eller blot "The Beats", som opstod efter krigen i New York og siden udvikledes især i San Francisco fra omkring 1953.

Nogle af forfatterne har senere fremhævet det nære mellem de to kulturelle strømninger, således Allen Ginsburg:

"Yes, sure there are many elements of continuity from The Beats to the present. Just look around you and then look back and you can see where it all began. Drugs? The first serious experimentation with altered states of consciousness came with the beats using pot and peyote. Indigenous music? You can see the movement from jazz and rhythm 'n and blues to rock today"

Den nye litterære holdning er en markant reaktion på det industrielle velfærdssamfund, som det vokser frem først og fremmest i USA efter krigen: *"They vomited up the American dream"*; bevægelsen fremstår tydeligvis i fundamental modsætning til det moderne industrisamfunds livsform og etik.

The Beats

William S. Burroughs

Allen Ginsberg

Jack Kerouac

Bevægelsen opstår i New York omkring digterne Jack Kerouac, Allen Ginsburg, William Burroughs fra ca.1945, med udgangspunkt i jazzmiljøet og omkring tidsskriftet "Partisan Review".

Omkring 1950 -1953 formulerer de en protesterende bykultur, som siden skulle vise sig at få omfattende betydning. Dens udtryk formuleres som *"the birth of a new sensibility, a whole new way of feeling"* . Til denne nye sanselighed knytter sig i høj grad brugen af euforiserende stoffer, ligesom tilknytningen til den nye progressive bop-jazz er tydelig, fx bliver spontaniteten i soloimprovisationerne i bop-jazzen det direkte udgangspunkt for skrivestilen i Kerouac´s såkaldte "spontaneous prose"

Denne "dropout-kultur", der også betegnes "New Critics" lægger først og fremmest vægt på spontaniteten, den tager sit udgangspunkt i de lavest sociale miljøer, i sin antiakademisme bevæger den sig stadig længere væk fra en europæisk kulturtradition. Omkring 1953 flytter gruppen til det relativt friere indstillede Californien.

Nye impulser påvirker imidlertid bevægelsen; Gary Snyder, der havde opholdt sig i buddhistiske klostre i østen, introducerede de orientalske filosofier og inspirationer fra indianske kulturer, og det gav den ellers typisk urbane¹ undergrundsbevægelse helt nye perspektiver:

"This subculture´s characteristics, as he (Gary Snyder) describes them, are a tribal social structure, a deep respect for Man´s natural surroundings and a religion that sees God immanent in alle Nature"

Gary Snyder

Med interessen for primitive kulturer indgår også interessen for brugen af euforiserende stoffer, hvad der siden også kendetegner hippiekulturen og hvad der som helhed skal opfattes som en kulturdrejning mod visionære og bevidsthedsudvidende oplevelsesmåder.

Gennembruddet for "The Beats" via massemedierne sker i 1957, hvor Jack Kerouac´s roman "On the Road" for alvor slår igennem og resulterer i omfattende kendskab til deres ideer. Siden spredes gruppens medlemmer, og især Ginsberg udbreder kendskab til "The Beats" via sine rejser(fx Englandsbesøg i 1965).

"The Beats", som den første store protestkultur i storbyerne efter krigen, har haft stor betydning for det senere ungdomsoprør, der på denne måde kan ses i en større kulturel tradition. "The Beats" kulturelle udtryk og livsformer har mange lighedspunkter med de beatnics og hippier, som siden slår sig ned i San Francisco´s "Haight Ashbury". Opgøret med det industrielle teknokrati i vesten og interessen for bevidsthedsudvidende stoffer er to eksempler.

¹ Urban: bymæssig

"The Beats" kulturelle og politiske holdninger får omkring begyndelsen af 60'erne mange og forskellige. Atommarkerne² fra omkring 1961 kan betragtes som de første store forsøg på at manifestere den nye ungdoms engagement i og holdning til de vestlige samfunds udvikling.

Provobevægelsen startede i Holland i 1965, og er den første større ungdomsbewægelse inden for dette årti, som har sit udspring uden for USA. Roel Van Duyn, der er filosofistuderende og provobevægelsens ideologiske bagmand, skriver i magasinet "PROVO 1", der udkommer juli 1965, under overskriften "Einleiding ton het provocerende denken":

"Vi er gennemtrængt af vore gerningers uendelige meningsløshed og ved hverken Johnson eller Kosygin vil høre på os"

Meningsløsheden gælder forbrugersamfundets overflod, supermagternes krigsoprustning, som også indbefatter atom- og brintbomber, USA's krigsførelse i Vietnam, Vesteuropas konformitet og borgerlighed, og for Hollands vedkommende går provoerne mod monarkiet. Provo er en anti-autoritær, anarkistisk bevægelse – provo er et image. Som forbillede for provoerne ser han anarkistens Peter Alexander Kropotkin, der vil basere et nyt samfund på en anarkistisk kommunisme med kollektivt eje af produktionsmidlerne og forbrugsartiklerne.

Realiseringen af den anarkistiske kommunisme (som ikke må forveksles med Sovjets kommunisme) kan bl.a. ske gennem landsbyfællesskab, som det er formuleret af Charles Fourier i "Stammefællesskabet" og i utopierne hos andre tidlige socialister. Et fællesskab, der dog ikke må hævde sin integritet mere end, at udvekslingen med andre landsbyfællesskaber er konstant. Tanker og holdninger, som bliver forsøgt realiseret i Holland med oprettelse af Oranje-Fristaten 5. februar 1970, og herhjemme sker noget lignende med videreudviklingen af Thy-lejren (1970) til Frøstrup overlevelseshjernen, i Christiania og i Djurslandskollektiverne og Tvind-skolerne.

Den danske provobevægelse

Den danske provobevægelse, der mere har karakter af en lancering af en ny samfundsmoral og -holdning er klare og mest grundigt formuleret i Ole Grünbaums to bøger fra 1967 og 1968: "Provokér" og "Emigrér".

Mens "Provokér" i 1967 er et fundamentalt moralsk opgør med de gældende normer i den borgerlige kultur, industriarbejde, kønsroller, seksualitet, offentlighed, demokrati, materialisme tager den næste bog "Emigrér" en tydeligere direkte afstandtagen fra den borgerlige kultur.

Om selve grundlaget for den grundlæggende moralske nyvurdering, som provobevægelsen udtrykker, formuleres således:

"Vi ved bare, at vi skal arve de problemer, som skabes nu. Det er vores liv, som kommer til at foregå i trafikkaos og forgiftet blyluft. Vi får nemlig ikke andet liv end det, der grundlægges. Vi

² Protestmarcher imod atomoprustning som en del af koldkrigsførelsen
Det antiautoritære oprør i 1960erne

ved, at næsten alle autoriteter ikke ønsker de virkelige problemer op på bordet, som fx forgiftningen af luften i byerne. Autoriteterne er aldeles inkompetente over for sådanne ting. Men hvorfor lader de så ikke andre tage fat på dem? Ja, der – og lige præcis der – kommer det politiske magtproblem ind. Autoriteterne er kun autoriteter i den magtstruktur, vi har i dag. For at kunne blive ved med at være autoriteter er de rede til at fortrænge størstedelen af samfundets afgørende problemer”

Det understreges, at provoerne ikke accepterer brutaliteten og at de som et væsentligt kendetegn er for "non-violence". Ole Grünbaum redegør for den danske provobevægelse fra starten i atomkampagnerne, hvor "gruppe 61" grundlagdes som en lille elitebevægelse, der drev grove løjer med politiet i Domkirke og Folketing (løbeseddeltaktioner), erobrede en kondemneret ejendom og oprettede "gruppe 61's boliganvisning", lavede en sporvognshappening, hvor man viste provokort som billet m.m. De hvide cykler (som i Holland), som skulle være til fri afbenyttelse i storbyerne, blev også overvejet.

Den danske provobevægelse er således løst (udover dens anarkistiske natur), sporadisk anlagt og knyttet væsentligt til begivenheder, der skildres i massemedierne. Herudover manifesterer provobevægelsen sig tydeligt ved sin påklædning, med især inspirationer fra stammesamfund, teater- og gøglermiljøer, og i disse former breder den sig over hele landet; på samme måde musikalsk, i tilknytningen til de progressive beatgrupper og ligeledes samværmæssigt, i offentlige samlinger i parker og på pladser i de større byer i landet.

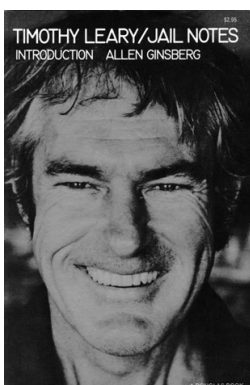
Hippierne

[LINK](#)

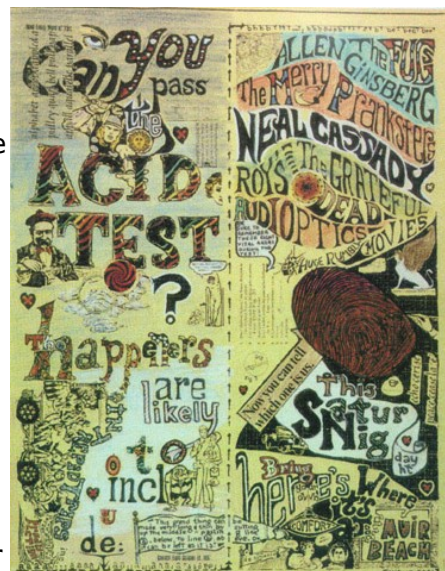
Hippierne er den kulturelle bevægelse, der bliver den centrale i dannelsen af modkulturen i 60'erne. Bevægelsen er interessant fordi den betegner en helt ny fase af ungdomsoprøret, og fordi denne udvikling fremgår tydeligt af musikken.

Hvor den første popmusiks mere naive udfoldelser, der som noget nyt blev lavet af og for unge, mere var en uformuleret protest mod den voksne kultur, betegner bruddet med popmusikken en mere bevidst afstandtagen fra det officielle samfund, og en solidaritet med en undertrykt fx sort befolkning, som det udtrykkes i imitationen af sort rytm'n blues-musik (hos Stones, Animals, Alexis Corner, Pretty Things). Også den "sociale folkemusiks" opsving i disse år vidner om en kulturel modkultur, som efterhånden forstærkes ved, at Beatles og lignende af ungdomskulturens mere moderate udtryk for denne modkultur, jo faktisk accepteres af store dele af befolkningen. Med dannelsen af hippiekulturen antager ungdomsoprøret en form, hvor de utopier, der gradvist er dannet som følge af sammenstødet med "voksenkulturen", forsøges realiseret i et eget kulturelt udtryk – efterhånden i en egen livsform.

Stofoplevelsen, som havde været udgangspunkt for Ginsbergs digt "Howl" 1955, følges op herefter bl.a. af William Burroughs, der var en af de tidlige stofbrugere i "The Beats". Først i midten af tresserne får brugen af euforiserende stoffer med bl.a. Timothy Leary og Ken Kesey større udbredelse og opmærksomhed, og siden bliver den central i hippiernes kultur.

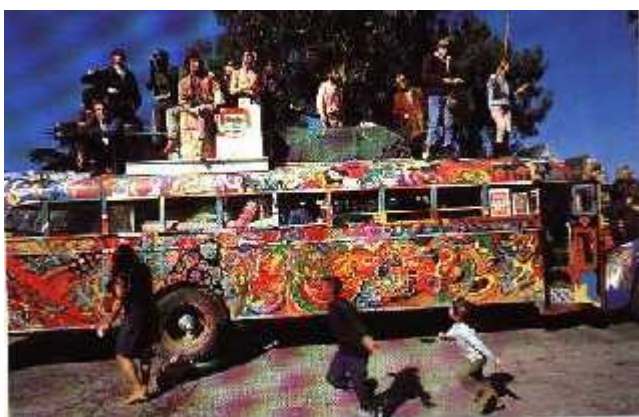
Timothy Leary, der er psykologiprofessor på Haward University, indleder efter en svamperus i Mexico omkring 1960, undersøgelser af de visionære stoffers muligheder, i det nyoprettede "Center for Research in Personality" på Haward, hvor det anvendte stof er psilocybin. Siden fatter

Det antiautoritære oprør i 1960erne

han interesse for stoffet LSD, som han, efter afskedigelsen fra Harvard, er fortælleren for op gennem 60'erne. Interessen for og nysgerrigheden efter brugen af de euforiserende stoffer havde eksisteret længe i vesten offentligt – i 1957 således udtrykt i en stor artikel i det verdenskendte tidsskrift "Time" – men med Leary's anbefalinger af stofferne opleves en omfattende offentlig opmærksomhed om bl.a. forbindelser mellem de psykedeliske oplevelser og de orientalske mytologier, som det formuleres i bogen "High Priest" og udtrykkes med genudgivelsen af "Den tibetanske Dødebog", hvor LSD-lignende visionære oplevelser beskrives.

Ken Kesey skaber forbindelse mellem den tidlige stofkultur og hippierne i Amerika. Efter at have deltaget i kliniske stofforsøg samler han en gruppe mennesker – karakteriseret som *"wacked out psychedelic gypsies who called themselves 'The Merry Pranksters'"*, som i en psykedelisk-malet bus rejser rundt, især i Californien, og laver såkaldte "acidtests" – offentlige kollektive LSD-trips, formet nærmest som "gesamtkunst"³ – agtige udfoldelser af beatmusik, lysshowforløb og fri dans i en spontan form.

The Merry Pranksters og den berømte psykedeliske bus

The Merry Pranksters slår sig ned i Haight Ashbury-kvarteret i San Francisco og lejer her en dansehal – Fillmore – til brug for acidtests. Neal Cassady fra "beatgruppen" er med i disse projekter og knytter således en forbindelse mellem beats og hippies, ligesom mange beats i perioden 1960 –63 flytter fra North Beach, det tidligere centrum, til Haight Ashbury.

Efter stofferne bliver forbudt 1966, benyttes Fillmore fortsat til gesamt-forestillinger af lys, beat og dans og stofbruget fortsættes illegalt. I tilknytning hertil bliver Haight Ashbury samlingspunkt for hippierne (karakteriseret således fra sept. 1965 i en artikel af Michel Fallon i "San Fransisco Examiner"). I de (ofte bortløbne) unges bofællesskab, håndværksproduktion, stofmisbrug, samværsritualer og kunstneriske aktiviteter skabes *"a culture that was creating its own rituals for celebration. In Haight there was a keen sense of ritual and role, that seem to distinguis the hippies from the beats a decade before"*

Dette forsøg på at etablere en selvstændig livsform adskiller bevægelsen væsentligt fra "The Beats", hvis kodeord nok var *"disengagement"*, men ikke opstillingen af et alternativ. Mest på bølgelængde var nok Allen Ginsburg og Gary Snyder i deres betoning af henholdsvis stofoplevelsen, stammefællesskabet og orientalske kulturer.

Bemærkelsesværdigt er det, sammenholdt med de begrænsede faktiske begivenheder i Haight Ashbury, at det er en overvældende ideologisk, kulturel, musikalsk betydning hippiebevægelsen får i hele den vestlige verden, efter at massemedierne (radio, TV, aviser) og musikindustrien (pladebranchen, koncertarrangører, film/teaterfolk) fatter interesse i 1966. I en større sammenhæng bliver det Californien –netop

³ Gesamtkunst er et begreb man kender fra slutningen af 1800-tallet, hvor ballet, poesi, musik, dramaturgi og scenografi blandes sammen.

placeret mellem Østen og Vesten – der kommer til at være kulturelt centrum i Vesten i denne periode. I kraft af den kolossale medieinteresse får hippiebevægelsen efterhånden karakter af en folkebevægelse, da den i andre udformninger og på senere tidspunkter, andre steder adopteres som udgangspunkt for en livsform.

JEFFERSON AIRPLANE

Jefferson Airplane's debut show was on August 13, 1965 at the Matrix nightclub in San Francisco. The first performance featured Marty Balin on vocals, Paul Kantner on vocals/rhythm guitar, and Jorma Kaukonen on lead guitar. Signe Anderson, (who sang on Jefferson Airplane's first recording "Jefferson Airplane Takes Off") also performed. The bass player, Jack Casady and drummer Skip Spence, (who was later one of the original members of Moby Grape) joined the band two months later. Spencer Dryden became the drummer in June of 1966 and Grace Slick joined as vocalist in October of 1966. The band performed the first concert for Bill Graham at the legendary Fillmore Auditorium in San Francisco in February of 1966.

Jefferson Airplane performed at the Berkeley Folk Festival, Monterey Jazz Festival, Monterey Pop Festival, Woodstock, and Altamont. They had hit singles White Rabbit and Somebody to Love, from the album "Surrealistic Pillow". They were on the cover of Life Magazine in 1968. The band co-headlined with the Doors in Europe in the summer of 1968. Many legendary bands opened for the Airplane: Grateful Dead, Santana, The Doors, Jimi Hendrix, Creedence Clearwater Revival, The Who, Janis Joplin, Steve Miller, and many others.

Musikken, skabt af hippierne betegnes "den progressive psykedeliske beatmusik" – bevæger sig helt væk fra den tidligere "underholdende pop", men også fra den "blues-solidariske" status, og går mere rituelle og kunstæstetiske⁴ veje, ofte (som nævnt) i forbindelse med dans og lys, med vægt lagt på ekstatiske, improvisatoriske udtryksformer. De tekstlige udtryk vil især være koncentreret om frigørelse, erotik, natur og kosmos.

Efter hippieprojekternes kulmination er det tydeligt, at musikken bærer ideerne videre med alle grupperne, der opstår i den følgende tid indtil omkring 1970, hvor den progressive psykedeliske beat ikke længere er den dominerende.

Den livsform, der forsøges realiseret 1965-67 i fx Haight Ashbury tager udgangspunkt i, at bl.a. stofoplevelsen gav helt andre og mere dybdegående oplevelsesmåder af tilværelsen, end det normale teknologisk målrettede samfund kunne frembringe i 60'erne. Denne opdagelse får konsekvens i engagementet i en fornyet menneskelighed, der i særdeleshed sætter legen, fantasien, blidheden, fællesskabet i højsædet. Tendenser mod en naturalisering er væsentlige, udtrykt fx ved bestræbelser med naturlig kost, beklædningsmateriale og fx ved håndværkspræget boligindretning (læder, træ lys). Naturaliseringstendenserne ses ligeledes i tilknytning til de orientalske filosofier, i form af yoga- og meditationsformer.

Som kulturfænomen bliver hippierne et fundamentalt opgør med de vestlige teknokratiske samfundsidealer for et mere økologisk, matrielt-afbalanceret samfund. I den ideologiske rehumanisering⁵ kommer kunsten, stammelivsformer, religiøse myter til at stå centralt igen.

Som livsform og større offentligt projekt er hippiebevægelsen afsluttet. I festivals og i koncertmiljøet eksisterer den fortsat som inspiration for det "private liv" indenfor det eksisterende samfund. Hippiebevægelsens dannelse vidner bl.a. om hvor stærke massemedierne efterhånden bliver i denne periode, som skabere af kulturelle og kunstneriske bevægelser, jf. styrken og hastigheden i hippiebevægelsens udbredelse i 1967, og samtidigt vidner det om hvordan musikindustrien har udviklet så effektivt et produktionsapparat, at den temmelig hurtigt udnytter en original, autentisk kulturel aktivitet som en vare og derved ødelægger en reel udfoldelse.

⁴ Æstetik= læren om det skønne. Her skal det forstås sådan at der først og fremmest arbejdes med det musikalske og tekstlige materiale –kunst for kunstens skyld og ikke kunst i en kommerciel eller social sammenhæng.

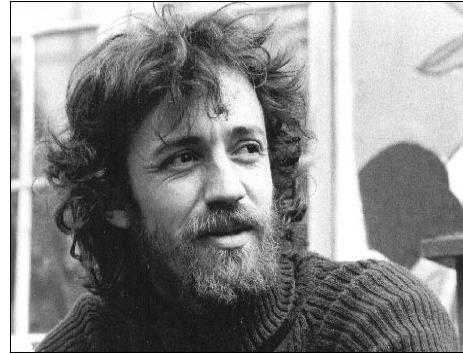
⁵ Rehumanisering dvs sætter mennesket i centrum igen

Studenteroprøret

Den voksende protest blandt studenter foregår i tilknytning til de omtalte protester blandt ungdommen (beatlitteraterne, beatmusikerne, provobevægelse, anarkisterne, kinesiske revolutionære, østlige nyreligiøse, stofbrugere, happeningsteaterfolk m.m.), men et konkret handlingsmæssigt oprør får sin gennemslagskraft på universiteterne i 1968.

"Jeg er overbevist om, at vi skylder Vietnam det meste af, hvad der er sket siden opstanden på Berkeley i Californien i 64. Alle de senere opstande og demonstrationer, marchen mod Pentagon, opstanden på Freie Universität, på Columbia universitetet, i Tokyo, i Rom og ikke mindst de første betagende dage af det franske oprør. Alt dette havde enten slet ikke været – eller havde været mindre betydningsfuldt, hvis Vietnam ikke havde kæmpet. Viljen til at skabe et bedre og mere demokratisk samfund er vokset i Vesten takket været Vietnams eksempel på håb og mod"

(Ebbe Reich i Politisk Revy juni 1968)

Ebbe Kløvedal Reich, forfatter, samfundskritiker, historiker. Billedet er fra 1972. Han døde i 2005.

Musikken er en del af denne protestbevægelse, og er via sin hurtige spredningsmulighed gennem grammofonpladen med til at internationalisere protesten. The Doors synger "We want the world and we want it now", The Fugs prædiker sexfrigørelse og oprør, Country Joe and The Fish synger om Vietnam, og både Bob Dylan og Joan Baez deltager aktivt i Vietnam- og borgerrettighedsdemonstrationer.

The Doors

**Non-Violent Revolution
THEN
Non-Violent Revolution
NOW**

The Fugs were long active in the anti-war movement, as in the photo above, a big peace parade in the spring of 1966. Allen Ginsberg, not shown, was right next to the Fugs for Peace banner.

USA

[LINK](#)

Country Joe and The Fish

Oprøret i USA sker på forskellige planer. Det er et antiautoritært oprør på universiteterne, det er et borgerrettighedsoprør, og det er et oprør mod USA's infiltration i Vietnam. Det starter i 1964. En ny borgerretslov er blevet vedtaget, og et præsidentvalg er forestående. I sommeren 1964 starter Mississippi-projektet, hvor sorte og hvide studenter tager til Sydstaterne for bl.a. at opfordre den sorte befolkning til at lade sig indskrive på valglisterne. Tre af deltagerne i projektet bliver dræbt, og aktionen er en del af bevidstheden omkring borgerrettighederne, og inden længe bliver aktionerne overført til universiteternes jord. Studenterne bliver anklaget for politisk aktivitet på

Berkeley, og som en reaktion på denne anklage opstår "The Free Speech Movement". Som lederen, Mario Savio, siger ved en sit-in demonstration:

"Universiteterne er et sted, hvor folk for alvor begynder at sætte spørgsmålstegn ved betingelserne for deres eksistens og at rejse spørgsmålet om, hvorvidt de kan overgives til det samfund, de er blevet født i. Efter en lang apatisk periode i 50'erne er studenterne begyndt ikke blot at spørge, men da de har fået svar, også at reagere på disse svar. Dette er en del af den voksende forståelse for, at historien ikke er slut, at et bedre samfund ligger inde for mulighedernes grænser, og at det er værd at dø for"

Sangerinden Joan Baez synger ved et Free Speech Movement-møde v. Berkeley. Yderst til højre Mario Savio, 1964.

Mario Savio og en anden kendt studenterleder, Arthur Goldberg, bliver bortvist fra Berkeley i september 1964, og i de følgende måneder fortsætter demonstrationerne, der medfører politiindgreb og politisk indgriben via Californiens guvernør. I marts 1965 kommer Vietnamkrigen i søgelyset, og også her er Berkeley-studerne aktive med en række "teach-ins". Reaktionen mod USA's krigsførelse i Vietnam breder sig over hele landet, men netop for studenterne er problematikken pågående, fordi de som studerende holdes i en umyndiggjort uddannelsessituation, samtidig med at de er forpligtede til at kæmpe for det styre, der umyndiggør dem. Som SNCC (The Student Non-violent Coordinating Committee) senere erklærer:

"Vi ser ingen grund til, at de sorte mænd, som i dette land daglig myrdes fysisk og psykisk, skal tage til udlandet og dræbe jule mennesker, som ingenting har gjort os, i virkeligheden er vi ofre for samme undertrykkelse som vore brødre i Vietnam"

Samtidig med at Vietnammodstanden vokser i de følgende år, og fører til kampagner mod indkaldelse, og afbrænding af indkaldelsespapirer, så er denne modstand medvirkende til en generelt større politisk bevidsthed hos de unge –og altså dermed også studenterne. Men studenteraktiviteterne omfatter andet end "the free speech movement" og Vietnamdemonstrationer. En del af bevidstheden omfatter også forholdet mellem sort og hvide:

"De kom løbende fra Berkeley for at fortælle os, hvad vi skulle gøre i Mississippi –lad dem hellere se lidt på Berkeley" (Stokeley Carmichael 22.9.1966 New York)

Martin Luther King anvender den fredelige og tålmodige aktionsform "sit ins" rundt om i byerne, og demonstrationen "Freedom Now" mos Washington i august 1963 med 200.000 deltagere og med baptistsalmen "We shall overcome", som det musikalske symbol.

Martin Luther King, Jr. "I have a dream"

I april 1968 bliver Martin Luther King myrdet, og det medfører en række sorte studenteraktioner på universiteterne. I Boston besættes undervisningslokaler med krav om indførelse af afrikanske sprogkurser. Aktionerne fortsætter også på

Det antiautoritære oprør i 1960erne

Columbia universitetet, hvor der til sidst bliver sat politi ind for at rydde bygningerne. Senere i juni måned finder demonstrationer sted på Berkeley i sympati med det franske studenteroprør.

Tyskland

Udviklingen i Tyskland er på mange måder lig den, man ser i USA. Det er de samme krav om fri tale og handling hos studerende, der i andre sammenhænge opfattes som myndige (militær, skat m.m.), men som umyndiggøres i et uddannelsessystem. De fleste og de væsentligste begivenheder i Tyskland er centreret omkring Freie Universität (FU) i Vestberlin. FU er fra starten i 1948 et progressivt universitet i modsætning til fx Det Vestberlinske Universitet. Men da man i vid udstrækning er nødt til at ansætte lærere fra de "gamle" universiteter, er det ikke muligt i længden at gennemføre den ideologiske overbygning. Studenterne bliver gentagne gange forhindret i politiske aktiviteter på universitetsjord. Men som ved Berkeley i USA bliver det Vietnamkrigen, der samler de store masser i 1965. Vietnamdemonstrationerne fortsætter i 1966 og 67, og det fører til voldsomme sammenstød mellem politi og studenter. En stor del af aktionerne bliver organiseret af SDS (Sozialistischer Deutscher Studentenverband). En gruppe fra SDS skiller sig ud og danner Kommune 1 (forbillede i Pariserkommunen 1870⁶) i begyndelsen af 1967. Denne gruppes metoder er vidtgående og omfatter bl.a. ildspåsættelse i stormagasiner for at minde kunderne om krigen i Vietnam. Enkelte af disse personer dukker senere op i 1970'erne som Bader-Meinhofgruppen med terror og mord som politisk våben.

Studenternes demonstrationer bliver af Springer-koncernens aviser (bl.a. Bild og Die Welt) karakteriseret som ganske almindelig ballademageri. Axel Springers aviser m.m. udgør 1/3 af den tyske presse og må således betragtes som en væsentlig meningsdanner. 10.000 demonstrerer i dec.68 mod Springer-koncernen og Vietnamkrigen, men bliver mødt af en moddemonstration på ca.150.000 vestberlinere, kraftigt bakket op af pressen.

SDS' s ideologiske leder hedder Rudi Dutschke, og efter at han bliver skudt ned på åben gade (overlever og flytter herefter til Danmark) antager demonstrationerne en langt voldsommere karakter og med flere deltagere. Samtidig bliver aktionerne mere rettet mod Springer-koncernens bladhuse. De voldsomme begivenheder fører til, at Forbundsdagen vedtager "undtagelseslove", hvorpå flere og flere uden for universiteterne begynder at blande sig. Det gælder forfattere som Heinrich Böll, Ernst Bloch og Hans Magnus Enzensberger. Studenterne forsøger at få arbejderne med i aktionerne, men det lykkes ikke, og efterhånden bliver kampen koncentreret omkring medbestemmelsesretten på universiteterne. Hessens kulturminister fremsætter i okt.68 forslag til nye universitetslov, der bl.a. giver de studerende 1/3 medbestemmelse.

Frankrig

Når man taler om studenteroprøret i 68 tænker de fleste nok på Paris med det samme. Og det til trods for, at Berkeley og Berlin går forud for begivenhederne på Nanterre og Sorbonne. Frankrig har historisk set en lang "revolutionstradition", hvor specielt kommunardopstanden i 1870 står som forbillede for en del af de tanker og handlinger, vi møder i foråret 68. Netop fordi Paris er stedet, hvor de store revolutioner har fundet sted er omverdenen mere fokuseret på denne by frem for Berkeley, Warszawa, Tokyo, Madrid og Berlin.

Paris maj 68

⁶ Revolutionær opstand i Paris, der fører til at arbejderne belejrer byens kerne og opretter deres egen socialistiske kommune med eget byråd osv.

Men derudover skal det også siges, at Paris er det sted, hvor demonstrationerne får den største gennemslagskraft hos arbejderklassen, bl.a. fordi demonstrationerne ikke kun er centreret omkring universitetsforhold, men om præsident de Gaulles styreform som helhed. Fra de store fagforbund bliver der lagt op til generalstrejke og krav om nye sociallove.

Oprøret tager sig udgangspunkt i forholdene på Nanterre universitetet, der er blevet bygget for at imødekomme fra regering og erhvervsliv om uddannelse af "kvalificeret arbejdskraft". Undervisningen bygger på obligatorisk timetal og adgangsbegrænsning, og det er bl.a. disse forhold de studerende demonstrerer imod i marts 68 med Daniel Cohn-Bendit som en af de uofficielle ledere.

På Sorbonnes holdes der i begyndelsen af maj 1968 møder, som imidlertid bliver opløst af politiet, og Latinerkvarteret besættes af ordenshåndhæverne. Den følgende måned er præget af sammenstød mellem politi, studenter og arbejdere. –Politiet forlader Sorbonne og studenterne rykker ind. 3 dage senere d.13.maj demonstrerer ca.1 mill. mennesker i Paris´ s gader, og Frankrig rammes af generalstrejke.

"Vi kan ikke vinde, hvis vi ikke skaber en anden magt ansigt til ansigt med de Gaulle, og denne magt kan kun bygges på en forening mellem studenter og arbejdere" (Jean Paul Satre, filosof).

Midt i den urolige tid holder Charles de Gaulle én af sine mange kendte taler til folket, nationalforsamlingen opløses og der udskrives valg. Både første og anden runde af parlamentsvalget viser sejt til gaullisterne, og selv om meget er nået med aktionerne, så bliver valget dog et nederlag for studenterne.

Det danske studenteroprør

[LINK](#)

Herhjemme er oprøret primært antiautoritært, men det får ikke den voldsomme karakter som i USA, Frankrig og Tyskland. Men som de nævnte steder opstår oprøret ikke ud af ingenting (se bl.a. om provo- og hippiebevægelsen).

"Studenteroprøret i 1968 opstod ikke ud af ingenting. Atomkampagnen i begyndelsen af 60´erne mobiliserede mange studerende, som for første gang var i aktion sammen med andre befolkningsgrupper. Studentersamfundet gennemførte i 60´erne omfattende mødevirksomhed under parolen "Lad os tale om tingene". Dette medvirkede stærkt til politisk bevidstgørelse og aktivering af de studerende. Uddannelseseksplosionen betød, at de studerende kom fra bredere befolkningslag ned tidligere, hvilket gav grobund for demokratiske og socialistiske strømninger, som tidligere f.eks. i 30´erne, kun havde omfattet små grupper inden for studenterbevægelsen" (RUS-nummer af "Røde Blade").

Psykologistuderende Finn Ejnar Madsen indtager talerstolen ved årsfesten på Københavns Universitet. Rektor Mogens Fog giver ham 3 minutters taletid.

Selv om den generelle politiske bevidsthed for mange tager sit udgangspunkt i antiatomkampagnen og Vietnamdemonstrationerne, så er foråret 68 først og fremmest et oprør rettet imod universitetets styreform og det faglige indhold af studierne. Den 21.marts 68 finder den første studenterdemonstration sted. De psykologistuderende beslutter sig for at boykotte undervisningen. Parolerne lyder "Bryd professorvældet –medbestemmelse nu", "Én mand én stemme", "Demokrati på arbejdspladsen", "Forskning for folket –ikke for profitten". Den 23. april demonstrerer ca.5.000 studerende på Frue Plads.

En væsentlig årsag til at det ikke udvikler sig til så voldsomme episoder som i udlandet er vel, at rektor Mogens Fog i vid udstrækning med de studerende. Resultatet af aktionerne bliver for psykologi andre studiers vedkommende en 50% studenterrepræsentation i studienævnene. På

længere sigt betyder det påbegyndelsen af et udvalgsarbejde omkring en ny styrelseslov for universiteterne, der bliver vedtaget af Folketinget juni 1970 under undervisningsminister Helge Larsen. Den bliver senere revideret, men den største sejr er dog, at de studerende, de brede lærergrupper og det teknisk administrative personale får indflydelse på egne forhold.

For mange studerende giver disse aktioner en nye erfaring, der for en dels vedkommende betyder et mere målrettet partipolitisk arbejde i de kommende år. Partier som VS (Venstre Socialisterne), DKP (Danmarks Kommunistiske Parti), KfML (Kommunistisk forbund af Marxister og Leninister) og KAP (Kommunistisk Arbejder Parti) får stor tilgang af studenteroprørere.

Som nævnt tidligere så har studenteroprørerne i den vestlige verden (og Japan for den sags skyld også) mange fælles træk. At et tilsyneladende demokratisk opbygget land som USA, samtidig fører en undertrykkende imperialistisk udenrigspolitik, åbner øjnene hos mange unge verden over. Det betyder en troværdighedskløft over for autoriteterne, og hos studenterne en dyb mistillid til styringen af i første omgang universitetet og senere samfundet. Der stilles krav om medbestemmelse, og retten til frit at udtrykke en politisk holdning. I USA udvikler protesten sig til også at omfatte racekampen, i Frankrig til krav om nye sociallove. I Frankrig og Tyskland er sammenstødet mellem politi og demonstranter voldsomt, men med den afgørende forskel, at Paris-oprøret også kommer til at omfatte arbejderklassen. I Tyskland er oprøret et nederlag for studenterne.

Studenteroprøret er blot et delaspekt af et generelt protestudtryk i den vestlige verden. Protesten ligger også i hippiebevægelsen, hos provoerne og samlende for alle disse bevægelser er musikken. Musikken er med til at skabe en fornemmelse af samhørighed og solidaritet på tværs af landegrænserne.

"Det prægede jo hele 60'erne, at musikken pludselig blev en del af kulturen på en helt anden måde end den havde været før. Det er et helt nyt fænomen" (Forfatteren Jesper Jensen i udsendelsen "Det er tilfældigt blevet 10 år siden", DR, Jan Ewens)

Uanset om man bruger antiatomkampagnen, Vietnamkrigen, studenteroprøret, musikken eller stofferne som årsagsforklaring, så er perioden ca.67 udtryk for en generel bevidsthedsændring hos unge.

"...men der er heller ingen grund til at fortie, at de nye euforiserende stoffer og de stemninger de afsatte, også gav en masse smukke oplevelser fra sig, som man sammenfattende kaldte skiftevis "Flower power" og "beatrevolutionen" og "Vandmandens tidsalder", og som satte en masse mennesker i gang på en ny måde" (Ebbe Kløvedal Reich i "Dengang i 60'erne").

En ændring der får vide konsekvenser for udviklingen i fx Danmark op igennem 1970erne. Det famlende oprør munder i en lang række organiseringsformer. Nogle bevæger ind i partipolitik, i miljøbevægelser (NOAH, Greenpeace), i beboerhuse, i ungdomshuse, i Christiania, i Thy-lejren, i Tvind-bevægelsen, kvindebevægelse, boligkollektiver, miljøbevægelser, musikbevægelser (Roskilde Festival, Musik og Lys, Brøndby Popklub), slumstormerbevægelser, teaterbevægelser (Odin, Jomfru Ane), ungdomsradio og -tv, m.m.

Musikken (grupperne, solisterne)

Grateful Dead	Jefferson Airplane	The Doors
Velvet Underground	Bob Dylan	Country Joe and The Fish
The Fugs	Jimi Hendrix Experience	The Beatles
The Who	The Rolling Stones	Steppeulvene
Young Flowers	Burnin Red Ivanhoe	
Culpepers Orchard	The Maxwells	